

Odstav arů

Text: Rosemary Low

Umělý odchov arů je běžnou praxí, se kterou se musí počítat i do budoucna. Mnoho chovatelů přitom potřebuje poradit právě s nejobtížnější fází odchovu, kterou je odstav. Odstav často provádějí lidé, kteří nemají žádnou nebo jen malou zkušenost – většinou jde o kupce, který si chce opatřit aru jako domácího mazlíčka. Tito lidé ale často předtím neodchovávali žádného papouška. Tento postup může být mimořádně frustrující – a pro papouška tragický. Arové se obecně odstavují příliš brzy, protože odstav v přirozené době by byl v komerčním zařízení příliš náročný na práci i příliš časově náročný pro zaneprázdněného člověka. Předčasný odstav má na mladého aru negativní psychologický dopad, který může přetrvávat po celý život. V důsledku toho může být mladý ara nedůvěřivý k lidem, hlučný a obtížně zvladatelný. Jeho vztah s lidmi tedy začíná špatně.

Všeobecné informace mohou pomoci jen tomu, kdo je jen velmi málo informován. Arové jsou povahově velmi individuální, proto obecná rada může být u konkrétního papouška k ničemu. Určitý cit a instinkt může být důležitější než následování nějakého daného pravidla. Rada, kterou můžete klidně ignorovat, je ta, která říká, že ara ve stáří X by se měl krmít X-krát denně dávkou X mililitrů. Mnoho začátečníků se řídilo těmito radami až k úplné devastaci papouška.

V propagační brožurce jedné světoznámé firmy vyrábějící směsi pro ruční dokrmování papoušků jsou uvedeny tyto pokyny pro dobu odstavu různých druhů papoušků:

Arové střední a velcí	16 týdnů
Malí arové	12 týdnů
Kakadu bílý a molucký	12–14 týdnů

Tato rada je zavádějící a nezodpovědná a nutně vede ke smrti mnoha mladých kakaduu a arů. Někteří chovatelé odstavují kakaduu molucké ve 12–14 týdnech s tragickými následky. Podle mého názoru by bylo u velkých

arů rozumné stanovit dobu odstavu na 18–24 týdnů. Jen velmi málo ptáků se spontánně odstaví v 16 týdnech. Je mnoho okolností, které ovlivňují dobu dosažení samostatnosti, a rovněž se musí vzít do úvahy druh papouška. Arové hyacintoví nejspíš nedosáhnou samostatnosti před šesti měsíci věku a některým z nich to bude trvat ještě déle.

INDIVIDUÁLNÍ ROZDÍLY

Povaha, chování a délka doby umělého krmení se v průběhu odstavu velice liší. Jsou ovlivněny dědičností (temperamentem rodičů), osobou, která papouška odchovává, pohlavím a do určité míry i druhem. Několik lidí mělo štěstí mít ručně dokrmeného aru kaninda (*Ara glaucogularis*). Všichni byli uchvázeni jejich milou a přítulnou povahou. Je velmi obtížně odolat a nechtít je jako domácího mazlíčka. Pokud ovšem mají být určeni k chovu, může to mít dlouhodobé nepříznivé následky.

V anonymním komerčním zařízení může být odstav ary obtížnější než v domácnosti trpělivého chovatele, který může věnovat každému ptákovi individuální pozornost. Chovatel, který odchovává dva nebo tři ptáky, má největší potěšení z toho, že se každému ptákovi může věnovat individuálně a papoušek má zase takovou péči, jakou vyžaduje. Arové zbožňují škrábání na hlavě. Mnoho arů má rádo, když si vám mohou lehnout do náruče nohama nahoru a přijímat veškerou pozornost, kterou jim věnujete.

ZAČÁTEK ODSTAVU

Období odstavu je u malých arů docela krátké, např. u ary malého (*Diopsittaca n. nobilis*) a ary žlutokrkého (*Propyrrhura auricollis*). Podle mých zkušeností vykazují mnohem samostatnější chování než velké druhy. Mohou se odstavovat už v 75 dnech, ačkoli obvyklejší je 12–13 týdnů. Plné samostatnosti však nedosahují před 95. nebo i 105. dnem.

Velcí arové se začínají sami zajímat o pevné krmivo v osmi nebo devíti týdnech, ale plně

samostatnosti zpravidla nedosahují před 20 týdny života. U papoušků rodu *Ara* to může trvat i 25 týdnů, ovšem arové hyacintoví potřebují mnohem více času.

Když začínají ochutnávat krmivo, čerstvá měkká (ne suchá a tvrdá) palice kukuřice je pro ně velmi lákavá. Pokud jsou arové odchováni mimo sezonu, kdy není čerstvá kukuřice k dispozici, lze použít i mraženou, poté, co se pár minut povaří. Klasy kukuřice se mohou nakrájet na kousky dlouhé 5–7 cm a předložit je mladým arům v době, kdy jsou opeření zhruba z 50–70 %. Mohou je v té době ignorovat, ale je lepší je nabídnout spíše příliš brzo než příliš pozdě.

Mnoho lidí krmí ary stříkačkou, protože je to rychlejší. Já osobně je krmím lžičkou. Při této metodě je mnohem jednodušší postřehnout, kdy chce mladý papoušek jíst sám. Bude žvýkat každý pevný kousek krmiva, který v kaši najde, spíše než by je pouze přímo polknul. Krmivo, které se podává stříkačkou, musí být velmi tekuté, proto pták nemá šanci v něm najít pevný kousek. Mým oblíbeným nástrojem ke krmení arů je balonková stříkačka. Osobně používám klasickou injekční stříkačku jen tehdy, pokud muselo být mládě odebráno od rodičů brzy, tedy kolem pátého týdne věku nebo později. Prvních několik dní může být krmení velmi obtížné. Nejlepší metoda je zabalit je do ručnicku tak, aby jim koukala jen hlava, nakrmit je a potom jemně poškrábat na hlavě, což je pro ně velmi uklidňující.

POTŘEBA MÁVAT KŘÍDLY

Mimořádně důležitý bod, který je nutné zdůraznit, je potřeba procvičovat křídla hned po nárůstu křidelních letek. Arové mávání křídly potřebují mnohem více než všichni ostatní papoušci. Když se arové odeberou z klece na krmení, může se zdát, že nemají o jídlo žádný zájem. Je to proto, že spíše než cokoli jiného touží zamávat křídly. Mladý ara by proto měl mít před krmením možnost si 2–3 minuty procvičovat křídla. Dobré pravidlo by mělo být – nejprve cvičit, pak ohřát krmivo, poté krmít.

Pokud je nutné krmít více ptáků, nejprve nakrmte jiné než ary. Dejte zatím arům kousek kukuřice a jiné krmivo, aby si je mezitím

ochutnávali. Nakrmte je pak až naposled nebo dokonce ráno krmení odložte zhruba o hodinu. Budou pak hladovější a ochotnější přijímat krmivo.

KRMIVO PRO ODSTAV

Když se arové učí zpracovávat různé druhy potravy, mohou dostávat vlašské ořechy s rozbitou skořápkou, větší kusy mrkve nebo červené papriky, měkký celozrnný chléb a velké listy špenátu. Lze koupit i komerčně vyráběné krmivo pro odstav papoušků, což jsou kousky extrudovaného krmiva vhodné velikosti a papoušky lákají svou křupavostí.

Jsou lepší než některé cereálie, které chovatelé také používají. Cereální pochutiny obsahují příliš mnoho železa a pravděpodobně více soli a cukru, než je pro mladé papoušky vhodné. Do krmné dávky je možné zařadit i máčená slunečnicová semena. V oblastech s vysokou vlhkostí, kde hrozí výskyt nebezpečných plísňových infekcí, jsou vhodnější suchá slunečnicová semena. Nedoporučuji arašidy, protože mohou být kontaminovány spórami plísní. Vhodné by snad mohly být arašidy koupené v obchodech se zdravou výživou, ale osobně dávám přednost ary na arašidy nezvykat. Vlašské ořechy s rozbitou skořápkou jsou chutnější a bezpečnější.

Při dokrmování arů hyacintových jsem zjistila, že jejich oblíbenou potravou, v pořadí oblíbenosti, jsou celé vlašské ořechy a pekanové ořechy (jiné nedostávali) – asi sedm nebo osm denně, banány, čerstvá kukuřice, celozrnný chléb (pokud nebylo k dispozici speciální krmivo pro odstav arů), granule pro psy. Nyní už psí granule nedoporučuji. Rovněž rád jedí švýcarský mangold, mrkev, jablko a malou vařenou kukuřici. Prvních pět měsíců se skoro vůbec nezajímali o slunečnici, zatímco jiní arové, dokonce i ara zelený (*Ara ambigua*), přijímali slunečnici už ve věku 100 dní.

Když mladí arové konzumují krmivo, spíše než by si s ním jen hráli, množství kaše se může mírně snížit. Když se po krmení vrátí do klece, obvykle se hned pustí do jídla, aby si úplně naplnili vole. V této fázi vývoje to však není dobře. Krmení stříkačkou je stimuluje k tomu, aby ochutnávali krmivo. Doporučuji

ponechat počet krmení denně stejný, ale omezit množství zkrmované kaše. Je to lepší než vynechat jedno celé krmení. Hladové mládě je vystrašené a hlásí se o krmení, spíše než by samo zkoumalo předkládané krmivo nebo si hrálo se svými sourozenci. Bude nešťastné a nejspíše a nebude vyvíjet žádnou iniciativu, aby se nakrmilo samo.

Někteří mladí arové procházejí obtížným obdobím, kdy sami nepřijímají dost krmiva, ale přitom už odmítají větší množství kaše ze stříkačky. Zde se opět projevují jako individuality. Problém lze často vyřešit nalezením nejoblíbenější teploty a konzistence krmiva. Začne být nápadné, že zkonzumují pozdě odpoledne ohromné množství krmiva, ale během dne nemají o krmení zájem. Počet krmení se pak zredukuje natolik, že se kaše podává pouze ráno a večer. Ary považují za odstavené tehdy, když odmítají jakékoli množství kaše.

Nezkušené chovatelé mohou být velice znepokojeni tím, že mládě odmítá přijímat krmivo stříkačkou. Je ovšem zcela normální, že mláďata papoušků před opuštěním hnízda trochu zhubnou. Pokud by nezhubla, nemohla by létat! Mláďata by se měla vážit každý den s prázdným voletem, před prvním denním krmením. Záznamy hmotností by měly ukazovat pozvolný malý úbytek. Náhlý a výrazný úbytek hmotnosti je alarmujícím signálem, a možná, že bude nutné i veterinární vyšetření.

Okolnosti mohou vyžadovat, aby byl papoušek krmen pouze jedním člověkem. To není ideální, protože se tak papoušek může zafixovat jen na jednu osobu a nebude tolerovat dotyky jiných lidí. Z tohoto důvodu by se měli o papouška v období odstavu pravidelně starat nebo si s ním hrát i jiní členové

rodiny nebo zaměstnanci odchovny. Ovšem od odebrání z hnízda až do odstavu by měl být papoušek krmen pouze jedním člověkem nebo jedním týmem a měl by být stále ve stejném prostředí. Změna prostředí před odstavem může mít na papoušky velmi negativní psychologický vliv.

REGRESE ODSTAVU

Počet krmení denně se postupně snižuje až do doby, kdy je mládě krmeno jen ráno a večer. Považuji ary za odstavené až v době, kdy mládě naprosto odmítá jakékoli ruční krmení. V té době je pravděpodobně připraveno odejít do nového domova, ale zde by se mělo krmení stříkačkou obnovit a pokračovat v něm nejméně několik dalších dní, ale pravděpodobně ještě mnohem déle. Změna prostředí v tomto citlivém věku velmi pravděpodobně vyvolá regresi odstavu. Nový majitel o tomto nebezpečí musí být informován a chovatel ho musí vybavit potřebnými instrukcemi i krmivem vhodným pro ruční krmení.

Znám novopečené majitele mladých arů, kteří nedostali od chovatele žádné takové instrukce ohledně ručního krmení. Bylo jim sděleno, že je papoušek odstaven a samostatný, že ruční krmení by ho jen rozmazlilo, a pak by vyžadoval ruční krmení o to více. Tato rada je špatná a neempatická a musí mít zákonitě za následek smrt mnoha mladých arů, kteří byli zakoupeni nezkušenými kupci. Chovatelé, kteří radí novopečeným chovatelům tímto způsobem, nemohou mít o příznivý osud mladých arů upřímný zájem.

Někteří arové jsou závislí na chovateli, který je odchoval, delší dobu. Nejvíce se to projevuje u jedináčků, kteří jsou velmi připoutáni k člověku, který je dokrmil.

Často pomáhá přejít od krmení stříkačkou na krmení lžičkou. Naplňte lžičku krmivem z misky těsně před papouškem, ale nezvedejte lžičku z hladiny kaše. Netrpělivost papouška způsobí, že nečeká, až lžičku zvednete z hladiny. Tak obvykle začne sám přistupovat ke lžiče a nakonec k misce.

Ať už má být budoucnost papouška jakákoli, v době odstavu by se mu neměly zkracovat letky. Podle mě je ara úžasné létající stvoření. Pokud může pouze chodit kvůli sebestřednosti člověka, stává se z něj jen zpitvořenina přírody.

Všichni arové – domácí mazlíčci – by měli mít velkou klec nebo voliéru, ve které by mohli trávit několik hodin denně. Po odstavu by měli být v domě, a pokud je venku teplo, je vhodná venkovní voliéra dlouhá nejméně 4,5 m. Pokud ara nemůže v útlém věku pravidelně napínat křídla a prsní svaly, zakrní v růstu a pravděpodobně už nebude moci nikdy dobře létat. To může mít velmi nepříznivé dopady na zdraví papouška. Je možné, že jakmile bude naše společnost humánnější, bude krácení letek zakázáno zákonem. Nesouhlasím s motivací a představou těch, kteří tvrdí, že aru lze chovat bezpečně v domě jen se zkrácenými letkami, a řekla bych jim, aby nadřadili kvalitu života papouška nad jejich osobní přání.

Ručně dokrmení arové, kteří se mají stát chovnými ptáky a ne domácími mazlíčky, lze v závislosti na počasí umístit do venkovní voliéry ve věku pěti nebo šesti měsíců. Citlivější jedinci mohou ještě vyžadovat ruční krmení jednou nebo dvakrát denně do doby, než si zvyknou na nové prostředí. Vždy je přemísťujte v páru, protože samotný papoušek bude venku velmi nešťastný.

KVASINKOVÁ INFEKCE

Častou příčinou hubnutí a onemocnění je infekce kvasinkou *Candida albicans*. Ta může příležitostně být pro velmi mladá mláďata i smrtelná. Veterinář velmi snadno ze vzorku trusu rozpozná, zda je hubnutí způsobeno infekcí *Candida*. Pokud je více mláďat chováno pohromadě, je nutné nemocné mláďě separovat, aby bylo možné odebrat správný vzorek. Pokud je v trusu pod mikroskopem vidět velké množství kvasinek, jsou zjevné i jiné příznaky zhoršeného zdravotního stavu, jako např.

zpomalené vyprazdňování volete. Veterinář může předepsat vhodná antimykotická léčiva. Po léčbě je vhodné podávání probiotik. Jiný problém, který se vyskytuje u mladých arů, podobně jako u papoušků šedých, je osteodystrofie kvůli nedostatku vápníku. Je nutné ihned vyhledat veterináře v případě, že se vyskytnou příznaky tohoto onemocnění, jako křivá páteř, nohy či křídla, nebo také v případě výskytu zlomeniny. Podezření na toto onemocnění vzbuzuje i to, pokud mladý ara není schopen létat. Pouze včas nasazená neodkladná léčba může problém vyřešit. Je tragédie, pokud se to stane ručně dokrmovanému papouškovi, protože tomuto problému šlo velmi snadno zabránit přidáním vápníku do krmiva. Nyní chovatelé používají komerčně vyráběná krmiva, která byla sestavena speciálně pro ary, takže přídavek vápníku velmi pravděpodobně není nutný. Pokud si vyrábíte svoji krmnou směs sami, potom musíte vápník přidávat.

PEVNÉ KRMIVO

Mnoha chovateli, a to včetně těch, kteří již mají s jinými druhy papoušků zkušenost, není dostatečně doceňována skutečnost, že mladí velcí arové **potřebují významně více krmiva než dospělí**. To platí až do tří let, ale zejména pro jedince v prvním roce života. Pokud se tato skutečnost ignoruje, mohou být mladí arové významně podvyživení. Musí se myslet na to, že několik měsíců po odstavu potřebují spoustu měkkého krmiva. Krmení výhradně suchými zrninami nebo granulemi může mít smrtelné následky. Podávejte mnoho ovoce, zejména granátových jablek, pomerančů, hroznů a jiného ovoce, které mají ptáci rádi, a výživné míchanice, například z vařeného vejce a celozrnného chleba, nebo teplý chléb a těstoviny ochucené malým množstvím vařeného mletého masa. Teplé výživné krmivo papoušci nejen ocení, ale také rostoucímu velkému arovi zajistí přísun živočišných bílkovin. Bude z něho velký pták, s pevnými kostmi, vážící od 850 g do 1,25 kg. V období odstavu potřebují alespoň jednou týdně pevnou stravu a pravděpodobně i přídavek vápníku.

V divočině zůstávají mladí arové s rodiči zhruba po dobu jednoho roku. Jsem si jistá, že potřebují od své rodiny emocionální podporu

úplně stejně, ne-li dokonce více, než krmení a ochranu. Je velice smutné, že mnoho mladých arů je odchováno způsobem, který z nich dělá emocionálně deprivované ptáky. Jsou potom velmi nejistí a vyžadují neustálý kontakt, zvláště pokud jsou odstaveni příliš brzy.

Odstav není jen záležitost krmení. Mladí arové ztrácejí důvěru a zájem o zkoumání svého okolí, pokud jsou deprivováni nedostatkem laskavého přístupu. Arové jsou mimořádně přátelští ptáci, jednak mezi sebou navzájem, tak i se svými chovateli. Velmi milují svá mláďata a tráví spoustu času tím, že jim probírají peří a mazlí se s nimi. Tento kontakt je pro mladé ary životně důležitý. Je mi velice líto arů (a kakaduů), kteří jsou v některých velkých komerčních zařízeních odchováni jednotlivě. Odchovávají se zde zcela izolovaně, aby se zabránilo přenosu infekčních onemocnění. V mnoha případech se z nich stávají emocionálně deprivovaní ptáci, kteří jsou už navždy bázlíví a ustrašení.

Další nevýhodou je to, že budou do budoucna paradoxně ještě více náchylní k různým onemocněním, protože jejich imunitní systém nebyl trénovaný stykem s potenciálně škodlivými bakteriemi.

KOUPĚ MLADÉHO ARY

Z pohledu potenciálního přenosu onemocnění není vhodné si pořizovat papouška z výkupu nebo od profesionálního „odchovatele“, který nakupuje mláďata od různých chovatelů, aby je odchoval. Z tohoto pohledu je nejlepší volbou chovatel, u něhož se papoušek narodil a který ho potom také odchoval. Rovněž požádejte o potvrzení o líhnutí. Pokud neznáte datum vylíhnutí, nemůžete vědět, zda byl papoušek odstaven ve správném věku.

Pamatujte si, že imunitní systém mladého papouška není po několik měsíců plně funkční. Během tohoto období snadno chytí jiná onemocnění od ostatních ptáků nebo viry přenášené na oděvu chovatelů papoušků. Pokud kupujete mladého aru ze zoo-obchodu, který nabízí různé ptáky, podstupujete velké riziko. Hrozí chlamydióza, hlavně od andulek a korel, někteří papoušci šedí a jiní papoušci šíří cirkovirus (PBFD) a virus syndromu dilatace

předžaludku (neurogení dilatace proventrikulu). Obchod koupil mládě od chovatele pravděpodobně předtím, než bylo plně odstaveno, a nyní má mládě opět změnit prostředí. Dva přesuny v krátkém čase, do různých prostředí s různými metodami krmení jsou pro citlivého mladého aru velmi stresující a ten je pak velmi náchylný k různým onemocněním. Vlivem stresu se projeví různé oportunní infekce i jiné problémy.

Chytrý zákazník se před koupí zajímá o výsledky dostupných testů na různá onemocnění. Chovatel, který nemá co skrývat, se tomu nebude bránit. Ručně dokrmení arové jsou draží – a to, co vidíte, není nezbytně totéž, co kupujete. Ara může vypadat zdravě, přestože může být nositelem mnoha různých zdravotních problémů. Někteří zákazníci koupí papouška uspěchají a následky na sebe nenechají dlouho čekat. Ara může žít i 50 let (nebo může za měsíc uhynout) – takže pečlivě vybírejte. Pokud nemáte dost znalostí na to, abyste se správně rozhodli, máte dost znalostí na to, abyste pečovali o mladého aru? Jsou to nesmírně nároční ptáci.

Mnoho chovatelů velice usiluje o to, aby našli pro svého odchovaného aru vhodný domov. Jiní schválně neodchovávají více ptáků, než kolik si jich mohou sami nechat, protože jsou rozčarováni špatnou péčí. Tito chovatelé nechávají mláďata s rodiči celý rok, nebo tak dlouho, dokud rodiče nechtějí znovu zahrnout. Takovýto ara odchovaný tradičně rodiči a pod rodičovským dohledem ještě několik měsíců po odstavu je lépe emocionálně připraven na budoucí život. Uvědomělý a vzdělaný chovatel si takové ptáky velmi rád koupí. ■

Překlad MVDr. Veronika Grymová

Kontakt na autorku:
e-mail: rosemary.low@virgin.net